

En oviss framtid för Kinas sista elefanter

Johanna Wallenius

Den Asiatiske elefanten (*Elephas maximus*) är en av jordens idag sista levande stora gräsätare. Populationen uppskattas bestå av 30.000–45.000 individer, varav ungefär 200 lever i Kinas södra provins Yunnan där de främst återfinns i det område som omfattas av Xishuangbanna National Nature Reserve (XBR) i gränslandet mot Laos, Vietnam och Burma.

Populationen av elefanter i XBR anses vara mycket liten och utsatt. Små populationer löper till exempel risk för inavel vilket kan leda till sämre överlevnad hos individer. Därtill lider elefanterna brist på sammanhängande land då mycket av Xishuangbanna består av infrastruktur eller odlingslandskap. Detta har skapat ett fragmenterat landskap där elefanterna tvingas vandra igenom bosättningsområden för att ta sig mellan de kvarvarande områdena av regnskog. Bristen på sammanhängande regnskog och tillgänglig föda i det vilda har lett till att elefanter allt oftare söker sig till odlingsmarker där de äter av bybornas grödor. Mycket av det som förr var regnskog har även ersatts av monokulturer såsom plantage av gummi och te. Elefanterna tenderar att vandra igenom även dessa plantager och kan då skada mindre plantor. Det har även förekommit fall där elefanter har skadat eller dödat människor. Större delen av befolkningen i Xishuangbanna är mycket fattiga och även en liten inkomstförlust kan vara mycket påtaglig för deras dagliga liv.

I Kina är elefanterna skyddade och det är olagligt att skada eller döda elefanter. Istället försöker man hålla elefanterna borta genom olika skrämselekniker, varav ingen har gett någon långvarig effekt.

I januari 2010 ersattes det gamla kompensationsystemet för skador orsakade av vilda djur i Xishuangbanna med en ny försäkring där staten tillsammans med ett privat företag ersätter byborna. Studier har visat att personer som lider mindre ekonomiska förluster på grund av närhet till naturen är mer benägna att stödja viltvård och bevarandeaktioner i området. Jag ville därför undersöka om detsamma gällde i Xishuangbanna samt om byborna ansåg det nya kompensationsystemet vara bättre sett till mängd kompensation och användarvänlighet. Under lite mer än två veckor besökte jag därför 15 byar i Xishuangbanna där bybornas ägor till viss del hade blivit skadade av elefanter och genomförde 269 intervjuer.

Byborna ansåg att det nya systemet var bättre än det gamla men att ersättningsgraden fortfarande var för låg. Precis som tidigare studier har påvisat fanns det även här ett samband mellan den ekonomiska förlusten och viljan att låta elefanterna öka i antal, där de flesta ansåg att populationen istället borde reduceras. Dock fanns där ett stort stöd för att skydda elefanterna, vilket främst verkar bero på att de är bundna att göra så enligt lag.

Elefanternas framtid i Kina är oviss. Det finns en stark önskan från staten att populationen ska öka i antal till en livskraftig population. Majoriteten av de som lever med elefanter önskar dock att de ska minska i antal, i alla fall med dagens låga ersättningsgrad för skador. I andra områden där lokalbefolkningen är emot närvaron av vilda djur har man sett tendenser till ökad tjuvjakt och det största problemet med bevarandeprojekt anses ofta vara just människors motvilja att skydda vissa arter. Det är därför av yttersta vikt att lokalbefolkningen i Xishuangbanna vill stödja bevarandet av elefanter i området och tillåta en ökning av populationen. För att detta ska vara möjligt krävs en högre ersättningsgrad eller att byborna på ett hållbart sätt kan utnyttja elefanterna som en resurs, till exempel genom ekoturism.